

УДК 631.164.23

## ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНА ОСНАЩЕНІСТЬ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

*О. Прокопишин, асистент*

Львівський національний аграрний університет

**Ключові слова:** технічне забезпечення, лізинг, агротехнічне обслуговування, інновації, амортизація, ресурсний потенціал.

Висвітлено необхідність і важливість технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва. Визначена теоретична основа технічного забезпечення та його особливості у сфері сільського господарства. Запропоновано шляхи оновлення матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств.

**Постановка проблеми.** Метою дослідження є аналіз стану матеріально-технічного забезпечення фермерських господарств Львівщини та обґрунтування можливостей його відтворення.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Теоретико-методологічні проблеми відтворення ресурсного потенціалу аграрної сфери досліджувало багато відомих учених. Це Я.К. Білоусько, П.Т. Саблук, П.А. Денисенко, М.Г. Лобас, Г.М. Підлісецький, М.І.Герун, А.М.Головко, П.А.Денисенко та ін. Для поліпшення стану матеріально-технічного забезпечення запропоновано багато шляхів: надання пільгових кредитів на придбання техніки, часткова або повна компенсація банківських відсотків, створення машинно-технологічних і прокатних станцій, надання техніки на умовах лізингу тощо. Як аргументи наводять розрахунки економічного ефекту та показники ефективності використання машин. Однак більшість запропонованих у цих роботах заходів щодо створення сприятливих умов оновлення засобів механізації, в тому числі амортизаційної політики в аграрному секторі, так і не реалізували, а проблема технічного оновлення галузі з кожним роком загострюється ще більше. Недостатньо дослідженими залишаються такі питання: визначення можливостей придбання техніки сільськогосподарськими підприємствами через оцінку їх економічного потенціалу; розміри фінансових вкладень у конкретне підприємство залежно від умов і масштабів виробництва; розробка і впровадження у виробництво якісно нових зразків техніки для аграрного виробництва.

**Виклад основного матеріалу.** Ефективність виробництва у сільськогосподарських підприємствах значною мірою залежить від ступеня інтенсифікації сільськогосподарського виробництва і важливої її складової частини – рівня технічної оснащеності. Здійснення технологічних процесів в оптимальні строки є запорукою отримання високих урожаїв та прибутку. До технічних засобів

виробництва сільськогосподарських культур, які забезпечують виконання технологічних процесів в оптимальні строки, належать збиральна техніка, посівні машини та знаряддя, які забезпечують сівбу, здійснюють боротьбу з хворобами, шкідниками і бур'янами. Основними технологічними операціями у землеробстві є обробіток ґрунту, внесення мінеральних і органічних добрив, підготовка ґрунту до сівби, захист ґрунтового покриву від впливу вітрової і водної ерозії тощо. Ці та інші техніко-технологічні види робіт передбачають використання механічно потужних силових машин, якими у сільському господарстві є трактори, а забезпеченість ними має важливе значення. У кожній виробничо-господарській структурі необхідно забезпечити пропорційний набір тягових машин, робочих машин і знарядь.

Аналіз забезпеченості фермерських господарств області технічними засобами переконливо свідчить про її недостатній рівень. Значна частина техніки потребує капітального ремонту і фізично зношена. У середньому на фермерське господарство припадає 0,83 трактора всіх марок, або 17 на 1000 га ріллі. У сільськогосподарських підприємствах – 22 на 1000 га ріллі. Середнє навантаження на один трактор у фермерських господарствах становить 57,5 га ріллі, а в сільськогосподарських підприємствах – 55,5 га. Тільки у 6 районах області кожне фермерське господарство має трактор (у Буському, Жовківському, Перемишлянському, Самбірському, Сокальському, Старосамбірському). Натомість тільки кожне третє господарство Бродівського, Дрогобицького, Пустомитівського і Турківського районів є забезпечене трактором. Якщо на 1000 га ріллі в сільськогосподарських підприємствах припадає 7,3 сівалки, то у фермерських господарствах – 0,6. Сезонна завантаженість зернозбиральних комбайнів у фермерських господарствах становить 1254 га площ посівів зернових культур на один агрегат, а в сільськогосподарських підприємствах – 91 га. У середньому в Україні цей показник становив у 2007 році 330 га посівів зернових, що у 2,4 рази більше проти 1991 року. Слід зазначити, що у США сезонне навантаження зернової площі на зернозбиральний комбайн залишається незмінним протягом періоду з 1990 року і становить 63 га [2, с. 51]. Такий стан технічного забезпечення не може не позначитися на ефективності виробництва у фермерських господарствах області (табл. 1).

Середнє фермерське господарство у Львівській області володіє 53 га сільськогосподарських угідь з коливанням від 4 га до 128 га в районах області. Майже половиною площ сільськогосподарських угідь, закріплених за фермерськими господарствами, володіють середні за розміром господарства (від 40 до 82 га сільськогосподарських угідь), їх кількість становить 534; 20,1% сільськогосподарських угідь перебуває у володінні невеликих (до 40 га) фермерських господарств (568). Найбільші господарства (за площею сільськогосподарських угідь, які припадають на одне господарство, їх кількість становить 167) знаходяться в трьох районах області: Буському, Золочівському і Миколаївському, найменші господарства, у володінні яких до 10 га сільськогосподарських угідь, розміщені в гірських малоземельних районах – Сколівському і Турківському.

Таблиця 1

Вплив концентрації площ сільськогосподарських угідь фермерських господарств Львівської області на їх ефективність, на кінець 2007 р.\*

за площею сільськогосподарських угідь, га у групі	Група сільськогосподарських угідь, закріплених за одним фермерським господарством	Кількість районів у групі	Площа с.-г. угідь, га на одне господарство, га у середньому	Питома вага площі с.-г. угідь у загальній площі с.-г. угідь, закріпленої за фермерськими господарствами, %	Середній чистий дохід (виручка), тис. грн	
					на одне господарство	на 1 гас-г. угідь
1 – до 40	10	19,9	20,1	34,9	1,5	5,2
II – 40 - 82	7	61,4	49,7	157,8	2,5	19,3
III – 83 і більше	3	113,3	30,2	266,3	2,2	57,9
Разом і в середньому	20	53	100,0	125,9	2,4	18,0

\* Розраховано за даними Головного управління статистики у Львівській області [5, с. 20; 22; 100].

Середній чистий дохід (виручка), що припадає на одне господарство, суттєво коливається залежно від розміру господарства. Якщо в найменших господарствах за 2007 р. середнє фермерське господарство одержало 34,9 тис. грн виручки, або 5,2 тис. грн чистого прибутку (в 3 рази менше від середнього в області), то у найбільших – відповідно 266,3 тис. грн, або 57,9 тис. грн (в три рази більше від середнього в області). Таким чином, 42,1% чистого прибутку усіх фермерських господарств області сконцентровано у господарствах трьох районів, а 12,9% – у господарствах 1 групи (10 районів).

Обсяг чистого доходу (виручки), яка припадає на 1 га сільськогосподарських угідь фермерських господарств, в середньому в області становить 2,3 тис. грн і несуттєво різняться за групами: коливання від 1,5 тис. грн в 1 групі до 2,3 тис. грн у III групі. Отже, ефективність виробництва сільськогосподарської продукції практично не залежить від розміру фермерського

господарства. Середній чистий прибуток, одержаний фермерськими господарствами області у 2007 р. на 1 га сільськогосподарських угідь, становив 342,3 грн (для порівняння в сільськогосподарських підприємствах області розмір прибутку на 1 га сільськогосподарських угідь становив 841,8 грн).

Основними власними джерелами поповнення капітальних вкладень для оновлення технічного парку є відрахування від прибутку та амортизаційні нарахування. Порівняння прибутку фермерських господарств з цінами на основні види сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва є невтішними. Якщо весь прибуток фермерського господарства використати для придбання сільськогосподарської техніки, то зернозбиральний комбайн КЗС-9-1 «Славутич» фермерське господарство зможе придбати за 32 роки, зернозбиральний комбайн «Дон-1500КР» – за 36 років, трактор ЮМЗ 6АКМ40.2 – за 5 років, а трактор ХТЗ-150К-09 – за 15 років, причому вартість техніки постійно зростає набагато вищими темпами, ніж вартість основних видів сільськогосподарської продукції (табл. 2).

Таблиця 2

Можливість придбання основних видів сільськогосподарської техніки фермерськими господарствами Львівської області

Машини або обладнання	Вартість, тис. грн*		Термін 100% нагромадження прибутку для придбання техніки, років
	станом на 27.03. 2008 р.	станом на 4.03. 2009р.	
Зернозбиральний комбайн КЗС-9-1 «Славутич»	580,0	730,0	32
Зернозбиральний комбайн «Дон-1500КР»	654,9	790,0	36
Трактор ЮМЗ6АКМ40.2	95,3	113,2	5
Трактор ХТЗ-150К-09	277,2	341,2	15
Трактор ТЯ-200-02 «Ярило»	430,7	587,6	24
Пристосування для збирання ріпаку	34,8	37,6	2

\*Перелік і граничні ціни на техніку, яку закуповує НАК «Укragenrolізинг» за рахунок коштів державного бюджету для подальшої передачі її у фінансовий лізинг у відповідному році [4].

Необхідно шукати інші джерела оновлення технічного парку, оскільки власних джерел фермерським господарствам недостатньо. Через низький рівень рентабельності та невеликі обсяги виробництва за рахунок власних джерел фермерські господарства не в змозі забезпечити нарощування і відновлення основних засобів. Аналіз показників роботи фермерських господарств Львівщини свідчить, що з кожним роком суми амортизаційних відрахувань зменшуються, а відтак знижуються можливості власних традиційних джерел оновлення машинно-технологічного парку. У структурі витрат на виробництво продукції амортизація в середньому становить 5,4% (за даними вибіркового

спостережень ф.№2-ферм). Залишкова вартість сільськогосподарської техніки така, що нарахованої на весь технічний парк амортизації не вистачить для придбання одного трактора. За таких умов для оновлення основних засобів фермерських господарств Львівської області за рахунок амортизаційних відрахувань та власних інвестиційних ресурсів необхідні десятиріччя. Водночас питома вага амортизації в структурі витрат на одиницю продукції у період до реформування аграрного сектора економіки України була значно вищою: 10,3% у 1990 році; 12,4 – у 1998 і 14,4% у 1999 році [3]. Більшість фермерських господарств використовує у своїй господарській діяльності орендовані основні засоби, сума амортизаційних відрахувань за якими не входить у витрати виробництва. Суми амортизаційних відрахувань є мізерними, а тому амортизація перестала виконувати одну з основних своїх функцій – функцію відтворення. Тому амортизаційна політика фермерських господарств потребує перегляду.

Одним із напрямів вирішення проблеми технічного забезпечення товаровиробникам сільськогосподарської продукції, як переконливо доводить В.Л. Валентинов [1], є розвиток форм міжгалузевих відносин в АПК, зокрема вертикальна координація в межах агропромислових циклів, яка характеризується контрактними відносинами між товаровиробниками та несільськогосподарськими суб'єктами. Сільськогосподарські виробники забезпечують переробні підприємства продукцією заданої якості і замовленого обсягу. У свою чергу суб'єкти несільськогосподарського бізнесу надають комплекс послуг товаровиробникам, пом'якшуючи при цьому нееквівалентність міжгалузевих відносин. Автор виділяє п'ять основних форм послуг товаровиробникам: підтримка ресурсного забезпечення через закупівлю матеріально-технічних ресурсів, які потім перепродуються товаровиробникам на кращих умовах; підтримка інвестування через здійснення інвестицій у відповідні сільськогосподарські підприємства; безпосереднє кредитування товаровиробників сільськогосподарської продукції, що забезпечує уникнення високих трансакційних витрат; сприяння одержанню банківських кредитів через виконання функцій гарантування цих кредитів; надання консультаційних послуг.

Важливу роль у формуванні технічного забезпечення фермерських господарств повинні відігравати також методи непрямого впливу держави через розвиток податкового регулювання, квотування, антимонопольних заходів, кредитування, державний лізинг, страхування тощо.

**Висновки.** Необхідний пошук нових організаційно-правових форм забезпечення фермерських господарств технічними засобами, основними з яких повинні стати розвиток державного лізингу та міжгалузевих відносин в АПК.

#### **Бібліографічний список**

1. Валентинов В. Л. Вертикальна координація як фактор забезпечення еквівалентності міжгалузевих відносин в АПК / В. Л. Валентинов // Економіка АПК. – 2008. – № 6. – С. 15-19.
2. Кашуба Ю. П. Техніко-технологічна оснащеність сільськогосподарських підприємств у Львівській області / Ю. П. Кашуба // Економіка АПК. – 2009. – № 1. – С. 51-54.

3. Огійчук М. Ф. Амортизаційні відрахування як джерело фінансового забезпечення відтворення основних засобів у сільському господарстві / М. Ф. Огійчук, К. О. Утенкова // Економіка АПК. – 2007. – № 7. – С. 90-93.
4. Перелік і граничні ціни на техніку, що закуповується НАК «Укragenrolіzing» за рахунок коштів державного бюджету для подальшої передачі її у фінансовий лізинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : www. minagro.gov.ua](http://www.minagro.gov.ua).
5. Фермерські господарства Львівщини // Статистичний збірник. – Львів : ГУСуЛО, 2008. – 111 с.

**Прокопишин О. Техничко-технологическая оснащенность фермерских хозяйств Львовской области**

Проведен анализ технического обеспечения фермерских предприятий во Львовской области. Определено, что плохие условия технического обеспечения приводят к снижению конкурентоспособности предприятий. Результаты исследований позволяют предложить обеспечивать обновление оснащения за счет собственных инвестиций, группирования сфер технических и лизинговых услуг, продлить долгосрочное вложение кредитов, создавать кооперативные предприятия.

**Ключевые слова:** техническое обеспечение, лизинг, агротехническое обслуживание, инновации, амортизация, ресурсный потенциал.

**Prokopyshyn O. Technical and technological equipment of farms in Lviv region**

Technical providing of farms of Lviv region are analyzed. It was determined that the poor condition of technical providing leads to lowering of competitiveness of farms. In the paper we propose to supply renovation of equipment at the cost of self investment potential, market grouping of technical and leasing service, proceeds of credit with preferential terms, forming of co-operative farming.

**Key words:** technical providing, leasing, technical service, innovation, depreciation, resource potential.